

WASS ALBERT ÉS A NAPSUGÁR

Wass Albert 1944-ben egy olyan regény írásába fogott, amely közelebb állt a szívéhez, mint az addig írt darabjai. Ennek a regénynek a Napsugár címet adta. Új regénye születése közben lírai hangon vall műve ihletőjének, akit egyik levelében így szólít: „Napsugaram!” Wass Albert feltáratlan levelezése pazar betekintést nyújt az író akkori életébe. E hiteles életrajzi források megjelenítik gondolatait, érzéseit, történelmi felelősségét és írói ambícióit. Kitűnik, mennyire kedvét lelte új művében. Alig várta, hogy elkészüljön a Napsugár, hogy elküldhesse műzsájának Budapestre – elolvasásra, irodalmi lektorálásra és kiadásra.

A levelezés 1944-ben forró drótként működött. Az író ekkoriban a Brassói nemzetközi kivizsgáló bizottság összekötő tisztje, állandóan úton van Brassó és Kolozsvár között. Ezért új regényét éjszakánként írja. Levelői is késő este vagy kora reggel születnek, időnként Brassóban, máskor Székelyudvarhelyen, egy csendes hotelszobában. Visszatérő téma a Napsugár. Lelkesülten mesél róla, mert életének része, amit a regényben megörökít. Sejtjük, hogy mi ez a téma, amihez szenvedélyes szeretet fűzi. Nyilván, az ideális világ az: a havasok, az erdő és azok lakói. Mindaz, amire vágyakozva gondol, amint ezt Erdély elhagyása után így írja: „Napsugár hegyeit már csak távolról nézhetem s ez olyan szomorú, hogy le sem írhatom.” Elveszett a civilizált világrend, az értelmes és békés polgári élet. Úgy érzi, hogy mondanivalója van a megveszekedett világ számára. Sietve írja a művét, hogy a Napsugár kézírata az íróhoz jusson. A háború negatív fordulatot hoz, és erre utal a leveleiben is. Sejtése igazolódik, mert a frontra kell indulnia hamarosan.

Wass Albert számára a Napsugár ad reményt, hogy az élet egyszer újra a szépségekről, a szerelemről és az írói hivatás beteljesedéséről szól. Szüksége van a költői elvágódásra, mert elviselhetetlen a helyzet a háború miatt. Panaszos hangon meséli, hogy titkos naplóját felettesei elkobozták, melyben kritikai hangon reflektált az igazságtalanságokra és a katonai élet visszásságaira. Meg is büntették érte, és méltatlannak érzi a helyzetet. Az írás nyújt számára menekülést az embertelen világból.

A Napsugár életre kelt, mert a regény és a valóság közel vannak egymáshoz. Ezért, a megtestesült Napsugárnak, mint hősnőnek pozitív erővel kell győznie és a jobb jövőért küzdenie. Az író leveleiben folyton kérdezi, hogy műzsája, az íróhoz hogy halad történelmi regényeivel. Biztatja az asszonyt, dicséri az elkészült fejezeteket és írói erényeit nagyra értékeli. Az íróhoz irodalmi értékítéletében és befolyásában bízik, mert neki küldi el frissen elkészült írásait – Kolozsvárról

Budapestre. Egy frissen írt drámája (Tavaszi Szél) sorsát teszi múzsája kezébe: irodalmi lektorálását és kiadását várja tőle. Sőt, még többet kér ennél: írjanak közösen egy drámát, hadd legyen közös szerzeményük a darab.

Végre, befejezi és elküldi Budapestre a Napsugár kéziratát. Már az utolsó simításokról is lemond. „Jó, hogy megírtam Napsugárt, de kár, hogy nem fejezhettem be.” Bízik abban, hogy a háborús helyzet ellenére sikerül kiadni. Nem így történt. Soha nem jelenhetett meg a regény. Az író hadteste közben elhagyja Erdélyt, és a világ megbolydult méhkas lesz.

A Napsugár egyetlen kézírata sajnos eltűnt. Wass Albert még kutat utána és kérdezi, nem került-e elő – évekig reménykedik, de hiába. Nincs semmi nyom. Wass Albertet nagyon bántja a Napsugár kéziratának eltűnése. Bánatában 1946-48 között három színművet írt, a Napsugár című regénye helyett. A három variációban ugyanaz a téma, de fantasztikus az apró, mégis lényeges különbség, ami mindhárom darabot egyedivé teszi. Az egyik dráma a Napsugár címet kapja, ennek ősbemutatója a müncheni emigráns magyar színházban volt 1948 márciusában, amint az író erről levélben beszámol az írónőnek.

Ki volt Wass Albert Napsugara? A lírai hangú levelek a Napsugár regény ihletőjének, Kenese Erzsébet írónőnek szólnak. Az asszony Pesten él férjével, Dózsa Dániellel és irodalmi tevékenységet folytat. Az íróhoz elmélyült barátság fűzi, melynek gyümölcse sok levél 1943 és 1951 között. Amikor az író családja Erdélyből menekül, Erzsébetnél találnak otthont Budapesten, majd Dunántúlon. A háború után Erzsébet asszony visszavonult az írástól. Regényei (természetesen) indexre kerültek. Lehet, hogy őt is rehabilitálni kellene! Amikor az író Amerikába távozik, nem ír neki több levelet. Még egyszer találkozik az íróval Canadában. Barátként inkább Wass Éva asszony felé árasztja inkább a napsugarat – Hamburgba.

Napsugár pozitív hősnő, aki a benne levő tiszta hittel, emberséggel és lelki-szellemi erővel minden akadályt legyőz és győzelemre viszi az ügyét. A funtineli boszorkány román havasi asszonyának pozitív ellenpárja Napsugár, az erdélyi havasok magyar asszonya!

Wass Albert a Napsugár című dráma kéziratához ezt a feljegyzést írta alcímként: „1944-ben írt hasonló című regény átdolgozása. A 20. század drámája.” Valóban az! Reménység szerint a Mentor kiadásában hamar olvashatja mindenki a remekművet! Wass Albert pedig megmarad magyar életünk egén, hogy jobban ragyogjon számunkra a Napsugár!

Miami.

Lukácsi Éva